

THEORIE VAN DE ANTI-AUTORITAIRE OPVOEDING, door Monika Seifert.

Er bestaat in de linkse beweging een verschil van mening over de anti-autoritaire opvoeding. Sommigen menen namelijk dat de kinderen die zonder onderdrukking opgevoed worden niet in staat zullen zijn om te leven bin-

nen deze maatschappij en om te strijden tegen haar repressie. Maar dat is een vergissing. Opvoeding zonder onderdrukking maakt het pas mogelijk voor de kinderen om die kwaliteiten te ontwikkelen, die revolutionairen nodig hebben: de capaciteit om te lijden bij iedere onderdrukking, ze te bestrijden, en om overwinningen niet door autoritaire fixatie tot nederlagen te maken (bijvoorbeeld de Russische revolutie).

De traditionele kleuterscholen zijn er specifiek op gericht om de kinderen aan te passen. Ze worden opgevat als de plaats waar het kind moet leren om afstand te doen van zijn eigen behoeften, ten gunste van anderen. Maar die anderen zijn niet de andere kinderen, maar volwassenen, die dank zij hun abstracte programma's en door hun macht alle spontane akties van de kinderen kunnen verhinderen.

Autoritaire opvoeding en agressiviteit.

Niet alleen op de kleuterscholen heerst tegenwoordig het vooroordeel dat binnen elke groep het belang van het individu tegengesteld is aan het groepsbelang. Daarom zou het kind reeds vroeg moeten leren zijn eigen belang te onderdrukken. Maar de kleuterscholen veroorzaken zelf pas de met het vooroordeel overeenstemmende groepsstructuur doordat ze de kinderen niet toestaan hun kollektieve behoefte aan spel en hun kollektieve leergierigheid zelfstandig te organiseren en verhinderen dat de kinderen leren hun kollektieve behoeften te bevredigen. In het enige recente onderzoek aan kleuterscholen in de Bondsrepubliek toont het echtpaar Tausch aan dat op de kleuterscholen dezelfde autoritaire structuren heersen als op de gewone

scholen. De analyse toont aan dat 80 procent van wat de kleuterleidster tegen de kinderen zegt niet omkeerbaar is, d.w.z. dat de kinderen bijvoorbeeld niet tegen volwassenen kunnen zeggen: "Zit stil", "snuif je neus", "ga naar buiten", "houd je mond". Hierbij is een egalitaire verhouding tussen de kinderen en de kleuterleidster eenvoudig onmogelijk; evenmin kunnen de kinderen onder elkaar autonome relaties tot stand brengen. Door haar autoritaire wijze van opvoeden bindt de kleuterleidster de kinderen aan zich; deze moeten zich met haar wensen normen en gedragingen identificeren. Daarmee worden voor de kinderen identificaties onder elkaar bijna onmogelijk. De autoritaire opvoedingsmethode veroorzaakt intussen veel agressiviteit - die niet tegenover de "agressor" tot uiting gebracht kan worden en die de kinderen dan onder elkaar uitleven.

Naast het aanleren van orde en volgzzaamheid staan nog steeds de vorming van het "karakter" en van bepaalde handvaardigheden in het middelpunt. De kleuterschool moet een ongeschonden kinderwereldje ver van de maatschappij zijn.

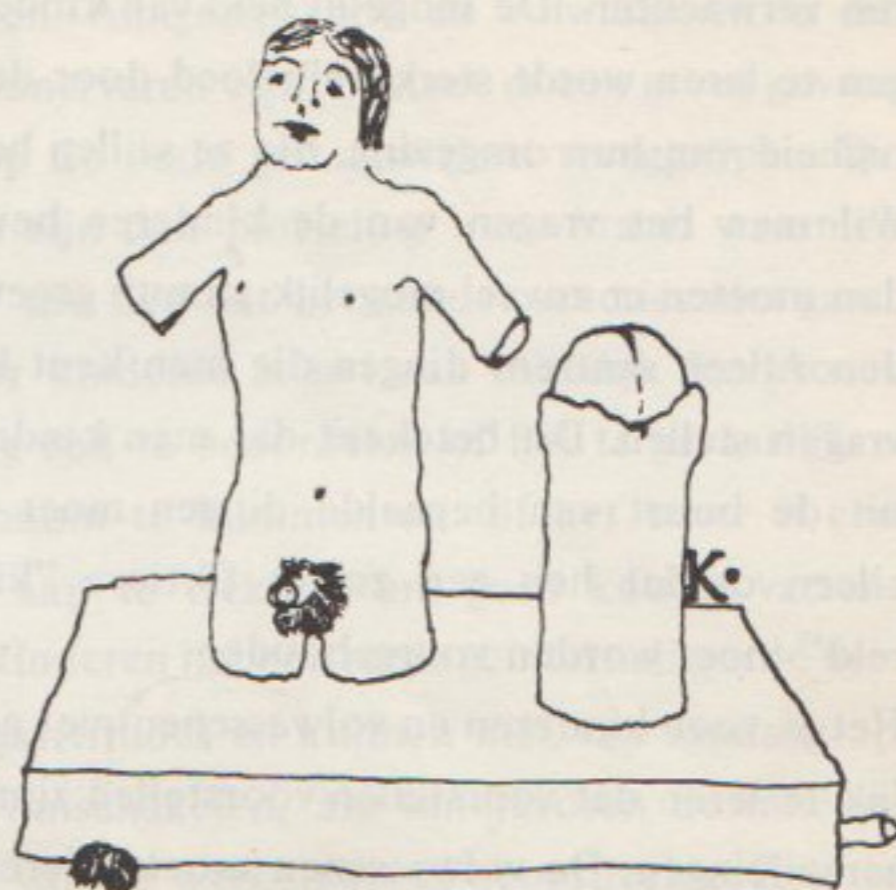
Het onbehagen over de toestand in de kleuterscholen is wijd verbreid. Heel wat pedagogen kritiseren de huidige situatie, doch veelal onder het aspect van prestatieverhoging. Alleen omwille van de prestatieverhoging wordt bijvoorbeeld de eis gesteld dat het autoritarisme verminderd moet worden. Het zou een verkleinen van de mogelijkheden van wat het kind kan leren zijn als het in dit stadium, waar zijn leercapaciteit het hoogst is, zijn tijd op niet efficiënte wijze verdoet. De intellectuele capaciteiten van de kinderen moeten beter benut worden, opdat ze beter tegen de aan de gang zijnde veranderingen van onze technische wereld, ook in de 21e eeuw opgewassen zijn. De argumenten komen dus voort uit "maatschappelijke noodzakelijkheden", niet uit de behoeften van kinderen. Hun verlangen hier en nu gelukkig te zijn - waarbij ook behoort,

iets te leren - spelen in de argumentatie geen rol. De hervorming van onze kleuterscholen is slechts een kwestie van tijd. Maar zoals bij de hervorming van het overige school- en universitaire systeem, komt het erop aan de technokratische oplossing te verhinderen. De partikuliere oprichting van anti-autoritaire kleuterscholen kan een bijdrage aan deze strijd zijn, waarbij aangetoond wordt dat *niet-repressieve opvoeding* mogelijk is. Wat zou een "vrije" kleuterschool tegenover een reeds door externe omstandigheden (één leidster per 25 kinderen) noodzakelijk autoritaire kleuterschool kunnen presteren? Een vrije kleuterschool moet zich primair oriënteren op het geluk van de kinderen. De kinderen kunnen slechts gelukkig zijn onder voorwaarden die in drie stellingen zijn samen te vatten:

1. Het kind moet zijn behoeften vrij kunnen uiten en reguleren.;
2. De kinderen moeten zonder schuldgevoelens - dus vrij van wat we tegenwoordig moraal noemen onder functioneel gemotiveerde overwegingen kunnen opgroeien.
3. Het leren moet primair van de vragen van het kind uitgaan en niet op een het kind abstrakt noodzakelijk voorkomend programma berusten.

De mogelijkheid hun behoeften vrij te uiten en te reguleren hebben de kinderen slechts als deze behoeften bij de met hen samenlevende volwassenen geen angst doet ontstaan. De volwassenen moeten ervan overtuigd zijn - in tegenstelling met bijna alle tot nog toe bestaande opvoedkunde - dat de behoeften van kinderen bevredigd kunnen worden, ook de behoefte aan liefde en affektie.

Opvoeden zou dan niet betekenen; behoeften inperken, maar hen in elk stadium bevrediging brengen. Bijvoorbeeld ook de kinderlijke seksualiteit te bevestigen. Elk kind heeft voor zijn ontwikkeling lichamelijke en psychische affektie nodig, die hem in staat stelt betrekkingen tot andere mensen en tot dingen te ontwikkelen. De relatie met de volwassenen moet vrij van angstgevoelens zijn. Affektie mag niet door aanpassing gekocht moeten worden.

In een vrije kleuterschool mogen dus geen straffen en sancties bestaan. Eerder zouden de volwassenen moeten proberen zich functioneel te gedragen. Dat betekent bijvoorbeeld bij een ruzie niet oordelen, maar de kinderen duidelijk maken, dat zolang ze ruzie maken, ze niet kunnen spelen. Dan behoeven de volwassenen geen dwang uit te oefenen. Dat betekent niet dat kinderen net zoals volwassenen aan dwang onderhevig zijn, bijvoorbeeld uit gebrek. Deze dwang is voor het kind begrijpelijk al is hij pijnlijk. (Hier moet er misschien op gewezen worden, dat het volkomen onjuist is dat kinderen niet in staat zouden zijn om te lijden. Hun gevoeligheid blijft volledig behouden en daardoor kunnen ze bij tijd en wijle ook diep ongelukkig zijn).

Voor hun moeite mogen de volwassenen van de kinderen geen dankbaarheid eisen. De volwassenen moeten hun behoefte aan liefde en waardering bij hun partner en in hun groep vinden, zodat de kinderen zonder schuldgevoelens kunnen vragen om wat ze nodig hebben.

Kinderen zijn nieuwsgierig. Hun nieuwsgierigheid wordt in onze maatschappij niet alleen met betrekking tot de seksualiteit niet bevredigd. Alles wat tot nog toe aan gegevens over vrij opgevoede kinderen beschikbaar is, toont aan dat de leer capaciteit van kinderen veel groter is dan wij op dit ogenblik geloven. Niet alleen een technisch, maar ook sociaal en psychologisch begrip kan men bij kinde-

ren verwachten. De mogelijkheid van kinderen dingen te leren wordt sterk beïnvloed door de hoedanigheid van hun omgeving, die ze willen begrijpen. Wil men het vragen van de kinderen bevorderen dan moeten er zoveel mogelijk stimuli gegeven worden. Alleen omtrent dingen die men kent kan men vragen stellen. Dit betekent dat men kinderen niet uit de buurt van bepaalde dingen moet houden, alleen omdat hen een zuiver fiktieve "kinderwereld" moet worden voorgehouden.

Het is voor kinderen en volwassenen niet gemakkelijk te leren dat voorstellen voorstellen zijn en geen aanwijzingen. De volwassenen moeten leren dat ze slechts dan een voorstel moeten doen als ze merken dat de kinderen nog niet vrij genoeg zijn om hun eigen initiatieven te ontplooien. Kinderen hebben stimuli, uitleg en materiaal nodig om hun standpunt t.a.v. hun omgeving te kunnen bepalen. Het zou ideologie zijn te geloven, dat het spel helemaal spontaan ontstaat. Kinderen moeten bijvoorbeeld met bepaalde rollen vertrouwd zijn om ze te kunnen spelen.

Moeilijkheden met vrije kleuterscholen

Waaruit bestaan nu de moeilijkheden, die ondanks de goede wil de realisering van vrije kinderscholen bemoeilijken?

De eerste is, dat een kinderschool geld kost. Meer dan de meeste ouders kunnen investeren. Een gebouw te vinden is in Berlijn wel mogelijk, maar in Frankfurt wordt elk vrij gekomen pand onmiddellijk gebruikt als magazijn. Kinderen onder de zes jaar hebben van de kant van de staat geen recht op opvoeding.

Het hangt daarom van de willekeur van de stad af of ze een particuliere onderneming wil steunen. Als de materiële moeilijkheden overwonnen zijn dan is er nog niemand voor het werk in een anti-autoritaire kleuterschool opgeleid. Ieder die met dit werk begint moet bereid zijn ervaringen te corrigeren en mag zich niet te vlug door zijn eigen tekortkomingen laten beperken. Alle experimenten met non-repressieve opvoeding buiten het ouderlijk huis vonden tot nog toe plaats in internaten. Alleen in Lon-

den bestaat sinds 3 jaar een 'vrije school'. Ze heeft echter nog geen verslag van haar ervaringen gepubliceerd. Er bestaan dus geen voorbeelden waarop men zich kan oriënteren. Een dagverblijf moet wel grotere moeilijkheden hebben, dan een internaat. De oorzaak hiervan is dat alle ouders, ook al zijn ze nog zo vol goede wil, hun eigen autoritaire opvoeding niet helemaal kunnen verloochenen. Zeker geldt dit ook voor de opvoeders. De kinderen, die onder hun hoede staan, zijn echter niet van henzelf; ze hebben dus minder onbewuste wensen en verwachtingen van ze. Bij hen hebben de kinderen meer kans, behoeften te ontwikkelen die thuis verboden zijn.

Alle volwassenen benijden **onbewust** de kinderen dat zij het beter hebben en dat ze niet aan dezelfde ontberingen bloot staan, die zij zelf te verduren hebben gehad. Als deze onbewuste jaloezie een te groot aandeel in de psyche van de volwassenen heeft, bestaat het gevaar dat ze dat wat ze net voor de kinderen op hebben gebouwd zelf vernietigen. Ofwel ze ruziën over de organisatie òf ze houden zich voor, dat anti-autoritair opvoeding in de kleuterscholen toch niet mogelijk is omdat ze dat wat anti-autoritair is, op vijandige wijze t.o.v. het kind interpreteren. Ze zijn dan bang hun kinderen affectie, materiaal en stimuli te geven, omdat ze geloven daarmee de kinderen weer autoritair te beïnvloeden. Zij miskennen dat het opgroeien van de mens niet alleen maar natuurlijk is, maar tegenwoordig primair sociaal beïnvloed wordt. Ze miskennen ook, dat de instelling van een anti-autoritair kleuterschool, de kinderen niet onmiddellijk van alle moeilijkheden bevrijdt. Eerder moet er rekening mee worden gehouden, dat alles wat de kinderen ondanks de moeite die de ouders genomen hebben, onderdrukten, eerst tot uiting zal komen. In de eerste maanden zullen de kinderen meer moeilijkheden hebben dan voorheen. Men moet rekening houden met agressiviteit en daarmee dat ze de volwassenen, die met hen werken steeds weer met "onverstandige handelingen" op de proef zullen stellen, om erachter te komen of ze werkelijk vriendelijk blijven, werkelijk geen

do it yourself

habitual masturbation

straf geven. Aangezien ook de volwassenen in dit stadium onervaren zijn, bestaat er een groot gevaar dat ze op de oude gedragswijzen teruggrijpen. De kinderen zijn dan plotseling weer braaf, waarmee bewezen zou zijn dat het zonder sancties niet gaat. Ook voor kinderen is het een moeilijk leerproces plotseling zelf te beoordelen of het te gevaarlijk is in een boom te klimmen en: of het beter is een pullover aan te trekken om geen kou te vatten. Ook de kinderen hebben reeds geïnternaliseerde verwachtingsattitudes en kunnen niet van vandaag op morgen omschakelen, als van tevoren de moeder een deel van de werkelijkheid beoordeelde. Zelf de werkelijkheid te leren beoordelen is echter voorwaarde voor een *autonoom* IK. In de vrije kleuterschool kunnen de kinderen de eerste tijd werkelijk gevaren dreigen, omdat ze nu eenmaal een gebrek aan intuïtie hiervoor hebben. Onbetwistbare voorwaarde hiervoor is daarom: voldoende volwassenen ongeveer in een verhouding 1 : 6, zodat elk kind in elke situatie hulp geboden kan worden.

Het "gelukkige kinderwereldje"

Een verder punt waarbij het tot moeilijkheden tussen volwassenen kan komen is de vraag wat de kinderen moeten leren. Zoals reeds gezegd werd kan men ervan uitgaan dat een vrij opgegroeid kind al heel vroeg sociale en psychologische relaties kan begrijpen. Het is dus belangrijk ze hem te verklaren als de situatie dat vraagt. Door de ideologie van het "gelukkige kinderwereldje" waarvan ook linkse ouders niet gevrijwaard zijn, maar ook doordat men zelf dan misschien te doorzien zou zijn, wordt bepaalde informatie aan de kinderen onthouden. Bijvoorbeeld die, waarvan de omgang met kleine Peter op het ogenblik zo moeilijk is. "Zijn ouders hebben veel ruzie gehad en zijn nu uit elkaar gegaan"

A.G. Neill, de bejaarde oprichter van Summerhill, de eerste vrije internaatschool, die nu vijftig jaar bestaat, vindt dat een leraar zich in vragen over politiek en godsdienst op de vlakte moet houden. Ik vind, dat dit een van de punten is, waarop men deze voorvechter van de vrijheid van de kinderen geen ge-

lijk kan geven. Kinderen de functie van godsdienst en de mechanismen van de kapitalistische politiek te leren doorzien, is geen manipulatie van kinderen maar betekent ze voor manipulatie te vrijwaren, omdat ze deze dan kunnen doorzien.

Moet men gezien de beschreven moeilijkheden wel proberen een anti-autoritaire kleuterschool te organiseren?

Is ze niet gedoemd te mislukken? De meest belangrijke voorwaarde is dat alle betrokkenen zich bij het begin bewust zijn van de boven beschreven moeilijkheden. De zuiver verbale overeenstemming zijn kinderen meer vrijheid te geven, is niet voldoende. Het lijkt me ook, dat een zuiver individueel engagement beslist niet voldoende is.

Men moet duidelijk voor ogen houden dat het geluk dat wij proberen voor de kinderen mogelijk te maken, op de duur slechts werkelijkheid kan worden als de oprichting van een anti-autoritaire kleuterschool niet als een particuliere daad, maar binnen een politieke strategie gezien wordt. Elke tegenorganisatie tegen bestaande maatschappelijke instituties verbreedt de basis van de anti-autoritaire beweging, schept in de oude maatschappijen kiemen van de nieuwe, deze moeten aanwezig zijn als een revolutie ooit mogelijk wil zijn. In zoverre komen privé-belangen van ouders met maatschappelijke noodzakelijkheden overeen. Vrij opgevoede mensen zullen het niet meer nodig hebben, de door hen veroorzaakte rijkdom te vernietigen inplaats van ervan te genieten. Slechts als men de realisering van deze konkrete utopie voor mogelijk houdt zal men de kracht hebben alle bezwaren tegen anti-autoritaire opvoeding te weerstaan.

"Hier ist nun nichts, was an den

Witz erinnert". (Freud: dW)

